

“ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ”

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนแบบ “พอสอนลูก”

คู่มือภาคปฏิบัติ ประถมชั้นปีที่ 2542

วิชา ศิลปศึกษา

ระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

สำนักนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)

สำนักนายกรัฐมนตรีน

371.102 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ส 691 ร “ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ” การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบ “พ่อสอนลูก”

โดย ครูอภิชาติ ประทุมรัตน์, กรุงเทพฯ : 2545

37 หน้า

ISBN 974-241-586-2

1. ปฏิรูปการเรียนรู้ 2. อภิชาติ ประทุมรัตน์ 3. ชื่อเรื่อง

**“ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ” การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
การสอนแบบ “พ่อสอนลูก”**

โดย ครูอภิชาติ ประทุมรัตน์

ซีดีซีเอส สกศ. อินเดียที่ 186/2545

ซีดีซีเอสที่ 1 ตุลาคม 2545

จำนวน 2,000 เล่ม

**จัดพิมพ์โดย สำนักนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)

โทรศัพท์ 0-2668-7123

เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

สำนักพิมพ์

บริษัท ดับบลิว.เจ เวิร์ทเพอดี จำกัด

199/19 ถนนวิภาวดีรังสิต พญาไท กทม.

โทร. 0-2616-3400-5

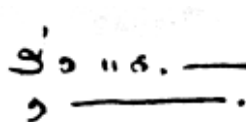
...วิธีที่จะทำให้คนเป็นคนดีนั้น ก็มี เช่น การศึกษา เมื่อก่อนนี้ ด้านการศึกษา คนในเมืองไทยนี้ มีความรู้ การอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ มีมาก เปรียบเทียบกับประเทศอื่นค่อนข้างจะสูง คือมีการอ่านเขียนได้ เปอร์เซนต์สูง แต่มาปัจจุบันนี้น้อยลงว่า สมัยนี้มีเทคโนโลยีสูง ทำให้สามารถที่จะทำกิจการโรงเรียน กิจการส่งสอนแพร่ออกไปได้มากกว่า แต่ไม่มีอะไรแทนการอบรม ไม่มีอะไรแทนการบ่มนิสัย คือการสอนนี้ หรือผู้ที่บ่มนิสัย เป็นคนที่คุณภาพต่ำ ผู้ได้รับอบรมบ่มนึสัยย่อมคุณภาพต่ำ เหมือนกัน อาจจะมีรายงานว่า แม้จะมีเทคโนโลยีขั้นสูง

พระบรมราโชวาท ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
4 ธันวาคม 2539

คำนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ครูต้นแบบได้ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของตน รวมทั้งพัฒนาครูเครือข่าย เพื่อเผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอนอย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้เพื่อนครูทั้งหลายสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ เอกสาร “รวมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ” นี้ เป็นเอกสารที่ครูต้นแบบ ปี 2541 และปี 2542 ได้ส่งผลการปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของตน ที่กลั่นกรองจากประสบการณ์จริงในการจัดการเรียนการสอน ออกมาเป็นแนวทาง และวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เห็นความสำคัญ และมีความภูมิใจที่ได้เสนอผลงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของครูต้นแบบ เพื่อนำไปใช้เป็นแบบอย่างแก่ครูในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเก่ง ดี และเรียนรู้ อย่างมีความสุข เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดแก่ผู้เรียนสำคัญที่สุด และนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาของชาติสืบไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

กว่าจะเป็นครูต้นแบบ _____	1
การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ _____	2
การสอนแบบ : พ่อสอนลูก _____	2
เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน _____	5
รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบพ่อสอนลูก _____	7
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน _____	8
การสอนแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอน _____	12
จุดเด่นของการสอน _____	15
แผนการสอน _____	16
ภารกิจครูต้นแบบ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน _____	20
จากครูต้นแบบขยายสู่เพื่อนครูเครือข่ายอย่างไม่หยุดยั้ง _____	23
แนะนำครูต้นแบบ ปี 2542 _____	29
คณะผู้ดำเนินการ _____	30

“ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ”

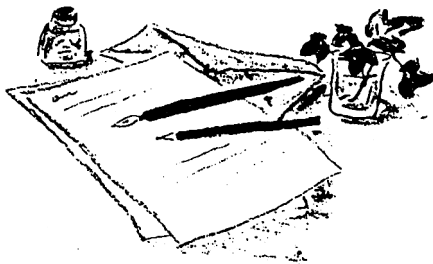
การจัดกระบวนการเรียนรู้
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนแบบ

“พอสอนลูก”

★ ★ ★ ก่าจะเป็นครูต้นแบบ

ครูอภิชาติ ประทุมรัตน์ ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6
โรงเรียนวัดพระธาตุ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถม
ศึกษาแห่งชาติ ตำบลศาลาขาว อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
รหัสไปรษณีย์ 72120 อยู่บ้านเลขที่ 249/146 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าระหัด
อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รหัสไปรษณีย์ 72000

การจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนแบบ : พ่อสอนลูก

ปัจจุบัน ครูได้รับมอบหมายให้สอนวิชาศิลปะศึกษา ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ซึ่งเดิมครูจะสอนศิลปะกับวิชาชีวของชั้นมัธยมศึกษาเท่านั้น เมื่อต้องสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมด้วย

ครูสังเกตพบว่า ลูกศิษย์ทั้ง 27 คน มีความกระตือรือร้นสนใจ ใฝ่รู้พอควร คงเพราะเป็นวิชาศิลปะศึกษาที่เด็กๆ ชอบ เด็กรุ่นนี้สนใจเรียนดี มีผลการเรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา สอน. ของปีที่แล้วของพวกเขา สูงถึง 72% จึงสรุปได้ว่า เป็นเด็กเก่งศิลปะด้วย เพราะวิชา สอน. จะรวมวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ พลศึกษา และจริยศึกษา เข้าไปด้วย

ครู จึงเริ่มจากการทดสอบความสามารถด้านศิลปะของเด็ก โดยให้ทุกคนลองวาดภาพธรรมชาติแสนสวยในความคิดของนักเรียน มาให้ดู พบว่า ลูกศิษย์ 18 คน วาดภาพภูเขา 2 ลูก เล่นแอมกับ พระอาทิตย์อยู่ที่ริมทะเล มีต้นมะพร้าวและเรือใบประดับอยู่ พร้อม

ด้วยนกปีกงอ บินกันมาอย่างพร้อมเพรียง ตรงขอบกระดาษทางด้านขวา มีเพียง 9 คนเท่านั้น ที่วาดภาพอื่นๆ แต่ก็ยังคงมีภูเขา และดวงอาทิตย์เป็นส่วนประกอบอยู่เช่นเดิม

เมื่อพิจารณาด้านการระบายสี พบว่า นักเรียนจะระบายสีเฉพาะภาพเท่านั้น 21 คน พื้นหลังจะปล่อยว่างไว้ อีก 6 คน ระบายเติมภาพ แต่นักเรียนทั้งหมด ระบายสีภาพแบนๆ ไม่ได้สีอ่อน-แก่ ระบายสีไม่เรียบ ระบายสีไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ และยังระบายสี ออกนอกรอบภาพอยู่ ส่วนองค์ประกอบของภาพ พบว่า นักเรียน ขอบวาดภาพเล็กๆ ไม่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ วาดภาพ โดยใช้ โครงร่างหยาบๆ ไม่ค่อยใส่รายละเอียด วาดภาพไม่ค่อยสมดุลกับ หน้ากระดาษ

ความมั่นใจในการทำงานของเด็ก ที่พบคือ

- นักเรียนยังพึ่งไม้บรรทัดในการลากเส้นต่างๆ อยู่เสมอ มีเพียง 3 คน ที่ไม่ใช้ไม้บรรทัดเลย
- เมื่อร่างภาพ จะลบภาพบ่อยมาก จนมองเห็นร่องรอยเติมภาพไปหมด
- แม้จะวาดภาพภูเขากับดวงอาทิตย์ ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องง่ายๆ สำหรับเด็กวัยนี้ เขาก็ยังดูเพื่อน
- ตั้งคำถามถามครูบ่อยๆ เช่น
 1. ครูครับ ตีกรอบไหมครับ ?
 2. ครูครับ ภาพวิวทิวทัศน์วาดยังไงครับ ?

3. ครูครับ ต้องวาดคนใหม่ครับ ?
4. ครูครับ วาดสัตว์ได้ไหมครับ ?
5. ครูคะ ต้องระบายสีหรือเปล่านั้นคะ ?

ฯลฯ

- เส้นที่ลากในภาพรวมไม่คมชัด

ข้อมูลที่ค้นพบ ทำให้ครูต้องกลับมาขบคิดหาวิธีการที่จะพัฒนา ศักยภาพด้านศิลปะของลูกศิษย์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ครูจะทำอย่างไรดีที่จะ ทำให้ภาพวิวยอดนิยมตลอดกาลหายไปจากความคิดคำนึงของเขา และ ให้เขาหันกลับมาสร้างสรรค์งานศิลปะตามศักยภาพที่เขาควรจะเป็น

ลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์

ครูได้ตั้งจุดประสงค์การสอนไว้ว่า นักเรียนทุกคนควรวาดภาพได้ ตามศักยภาพของเขา จึงตั้งเป้าหมายการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน ในการเรียนวิชาศิลปะศึกษา 5 ขั้น

- 5 นำความรู้ทางด้านศิลปะไปสร้างสรรค์ผลงานด้านต่างๆ ได้
- 4 วาดภาพระบายสีได้สวยงามตามศักยภาพเหมาะสมกับวัย
- 3 วาดภาพระบายสีได้ถูกต้องตามหลักการ
- 2 ระบายสีภาพได้สอดคล้องกับธรรมชาติของสิ่งนั้นๆ
- 1 วาดภาพ ระบายสีตามหัวข้อที่กำหนดได้

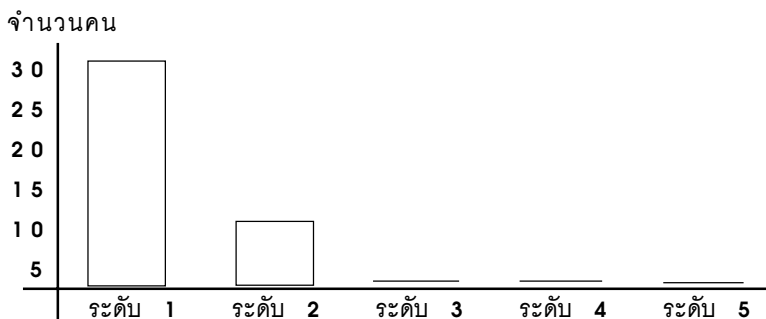
ผลการวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียนตามระดับ

จากการวิเคราะห์ความสามารถในการวาดภาพพระบายสีของนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนวัดพระธาตุ แยกตามระดับความสามารถ ปรากฏผลดังนี้

	จำนวนคน
ระดับ 5 นำความรู้ด้านศิลปะไปสร้างสรรค์ผลงานด้านต่าง ๆ ได้	-
ระดับ 4 วาดภาพพระบายสีได้สวยงามตามศักยภาพและเหมาะสมกับวัย	-
ระดับ 3 วาดภาพพระบายสีได้ถูกต้องตามหลักการ	-
ระดับ 2 วาดภาพพระบายสีได้สอดคล้องกับธรรมชาติของสิ่งนั้น	9
ระดับ 1 วาดภาพพระบายสีตามหัวข้อที่กำหนดได้	27

จากแผนภูมิระดับความสามารถของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังวาดภาพได้ไม่เหมาะสมกับวัย มี 9 คนเท่านั้น ที่มีความสามารถถึงระดับ 2 สามารถวาดและระบายสีได้ถูกต้องตามธรรมชาติของสิ่งนั้น

เลือกระดับที่จะพัฒนาผู้เรียน

ข้อมูลที่ปรากฏในแผนภูมิ บอกให้ครูรู้ว่า ลูกศิษย์ของครู ควรได้รับการพัฒนาความสามารถด้านศิลปะให้สูงขึ้นทั้ง 27 คน โดยตั้งความหวังไว้ว่า ทุกคนต้องพัฒนาสูงขึ้นอย่างน้อย 1 ระดับ ส่วนใครจะพัฒนาถึงระดับใดนั้น คงแล้วแต่ความสามารถและศักยภาพของแต่ละคน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบพอสอนลูก ในการค้นหาวิธีสอน สื่อ นวัตกรรมที่คาดว่าจะได้ผลดี ครูเริ่มจากศึกษาเอกสารตำราเกี่ยวกับการสอนศิลปะสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา ผนวกกับประสบการณ์สอนศิลปะ มานานถึง 22 ปี ที่ได้คลุกคลีอยู่กับลูกศิษย์วัยนี้ ครูจึงได้พยายามคิดค้นวิธีการสอนศิลปะ “การวาดภาพระบายสี” โดยใช้เทคนิค 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. สังเกตธรรมชาติ
2. ฝึกวาดภาพตามจินตนาการ
3. สอดประสานเทคนิคง่าย ๆ
4. สอนเป็นรายบุคคล
5. ทุกแห่งหนคือศิลปะ
6. ไม่เลยละแทรกคุณธรรม
7. ยอมรับคำวิจารณ์
8. โชว์ผลงานด้วยตนเอง
9. ใครเก่งนำเชิดชู

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีรายละเอียด
ดังนี้

1. สังเกตธรรมชาติ

ธรรมชาติ คือแหล่งเรียนรู้ เป็นชุมทรัพย์ที่เป็นแรงบันดาลใจอัน
ทรงคุณค่าให้มนุษย์สร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งปวง

ครู จึงใช้สื่อการสอนที่อยู่ใกล้ตัวมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์
ผลงานศิลปะของนักเรียน ธรรมชาติรอบกาย สีสนของสรรพสิ่ง ล้วนมี
ความงดงามในตัวเอง โดยครูจะพาลูกศิษย์ออกมาจากห้องสี่เหลี่ยม
ชมธรรมชาติรอบ ๆ โรงเรียน ซึ่งมีทั้งป่าเขาลำเนาไพร ทุ่งนาเขียวขจี หมู่
วิหคนกกาที่ออกหากินอยู่ตามสุ่มทุมพุ่มไม้ และโคลนตมในทุ่งนา ฯลฯ
เหล่านี้ ล้วนเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตาม
ความคิดและจินตนาการที่กว้างไกล ลูกศิษย์ของครูจึงคิดประดิษฐ์งาน
ศิลปะได้อย่างหลากหลายไม่ลอกเลียนแบบกัน เพราะเขาได้สัมผัสกับ
สิ่งที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้มากที่สุดคือ “ของจริงในธรรมชาติ” นั่นเอง

2. ฝึกวาดตามจินตนาการ

เด็ก มีความคิด มีจินตนาการที่เป็นของตนเอง ซึ่งเขาได้รับมาจากการ
สัมผัสประสบการณ์ของแต่ละคน

ครู ต้องไม่บังคับเขาให้ทำตามใจของครู แต่ครูจะให้เขาได้ทำงาน
อย่างอิสระ โดยครูจะเข้าไปชื่นชมให้การเสริมแรงเขาอย่างจริงจัง คือ

ชมในสิ่งที่เขาทำได้ดีจริงๆ อย่าเสแสร้ง เพราะเด็กจะจับความรู้สึกที่แท้จริงของเราได้ วันใดที่เขารู้ว่าเราไม่จริงใจ วันนั้นการเสริมแรงของเราจะมีค่าเป็นศูนย์ทันที หากเขาต้องการความช่วยเหลือ ครูจึงจะเข้าไปช่วยตามความเหมาะสม

3. สอดประสานเทคนิคง่าย ๆ

ทำอย่างไรจะสอนให้เด็กวาดภาพได้ คำถามนี้ ค้างคาใจครูผู้สอนหลายท่าน โดยเฉพาะท่านที่ไม่จบมาทางด้านศิลปะ ครูมีวิธีการสอนศิลปะด้วยเทคนิคง่าย ๆ ที่เผยแพร่ไปยังเพื่อนครูบ้างแล้ว

4. สอนเป็นรายบุคคล

คนทุกคนในโลกนี้ ล้วนมีความแตกต่างกัน แม้แต่คู่แฝดก็ยังไม่เหมือนกันโดยแท้จริง ดังนั้น การใช้วิธีการเดียวกันมาสอนนักเรียนทุกคนในห้องให้รับรู้เท่ากัน ย่อมเป็นไปได้ ครูจึงให้ความสำคัญกับลูกศิษย์ทุกคน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน

กลุ่มเก่ง คือกลุ่มที่มีศักยภาพ สร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง ครูจะไปเสริมเทคนิคการทำให้ภาพสวยงาม น่าสนใจ มีชีวิตชีวา ด้วยจุด เส้น สี ขนาดที่เหมาะสมกับภาพของเขา

กลุ่มกลาง คือกลุ่มที่พอทำได้ตามรูปแบบ ตามตัวอย่างที่มี ครูจะเข้าไปเพิ่มในส่วนที่ขาด ส่วนที่จะช่วยให้ภาพของเขาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กลุ่มอ่อน คือกลุ่มที่ยังไม่มีความมั่นใจในตนเองในการที่จะสร้างสรรค์ผลงาน ไม่ค่อยกล้าวาด ไม่ค่อยกล้าระบายสี ภาพที่ออกมาจากเด็กกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นตัวเล็ก ๆ ภาพไม่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ ระบายสีเฉพะภาพ พื้นหลังไม่ยอมระบาย ฯลฯ ครูจะเข้าไปเสริมสร้างความมั่นใจให้กับเขาก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เขามีความภาคภูมิใจในตนเองก่อน โดยให้การเสริมแรงว่า “ภาพของคุณสวยแล้ว และจะสวยยิ่งขึ้นถ้าลูก...”

... เติมพื้นหลังลงไปอีกนิดหนึ่งนะลูก ...

... ขยายรูปคนและสัตว์ให้ตัวโตขึ้นอีกนิดจะเยี่ยมเลย ...

... เปลี่ยนแนวการสร้างภาพบ้าง ลูกจะพบความงามอีกแบบหนึ่ง ...

... ขยับจุดนี้มาไว้ตรงกลางสักนิดนะครับ รับรองว่าแจ๋วเลย ...

... ระบายสีพื้นหลังด้วยนะครับ ภาพเราจะได้สมบูรณ์ ...”

ฯลฯ

วิธีการนี้ ทำให้ครูได้พบศักยภาพที่ซ่อนเร้นในตัวลูกศิษย์มากมาย จนหลายคนสามารถพัฒนาตนเองไปอยู่กลุ่มกลางและกลุ่มเก่งได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และมีศักยภาพเพียงพอที่จะนำเสนอผลงานต่อสาธารณชนได้อย่างน่าอัศจรรย์

5. ทุกแห่งหนคือศิลปะ

ครู ค่อนข้างโชคดีที่มีสื่อการสอนที่ธรรมชาติให้มา คือโลกอันกว้างใหญ่ไพศาล ครูสามารถหยิบยกทุกสิ่งทุกอย่างมาเป็นสื่อได้ สามารถใช้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรามาเป็นสื่อสอนงานศิลปะได้ เด็ก ๆ ต้องรู้สึกสนุกเป็นสุขกับการเรียน เพราะศิลปะคือชีวิต เขาใช้ศิลปะอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวันของเขา “เรียนรู้ศิลปะจึงเปรียบเสมือนเรียนรู้ชีวิตของตนเอง”

ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น การแต่งกาย เราใช้เส้นและสีมาออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รองเท้า กระเป๋า ฯลฯ เราทำรูปร่างและรูปทรงเข้ามาเสริมเครื่องประดับจากดินเผาหรือรูปแบบอื่น ๆ ล้วนมาจากการออกแบบการปั้นหรือการแกะสลัก ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของหมู่วัยรุ่นในขณะนี้ เป็นต้น ดังนั้น การรู้จักหยิบยกนำของใกล้ตัวมาเป็นสื่อได้ จึงเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการสอนศิลปะศึกษา

6. ไม่เลยละแทรกคุณธรรม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นนามธรรมที่สอนให้เห็นผลเป็นรูปธรรมได้ยาก ต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้น การบูรณาการเข้าสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง จึงเป็นวิธีการที่ครูซึ่งแม้จะเป็นครูศิลปะก็นำมาใช้ เพื่อเป็นการฝึกทักษะการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย การปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดการติดเป็นนิสัยต่อไปในอนาคต ในการสอนแต่ละครั้ง

ครูจะสอดแทรกคุณธรรม ดังนี้

1. ความมีวินัย จากการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อยทุกครั้ง ก่อนออกจากห้องเรียน
2. ความอดทน ทำงานทุกชิ้นจนสำเร็จด้วยตนเอง
3. ความซื่อสัตย์ ไม่คัดลอกผลงานศิลปะของผู้อื่นมาเป็นภาพของตนเอง ไม่ขโมยอุปกรณ์ของคนอื่น
4. ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจศึกษาค้นคว้า สังเกต ทดลอง ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ
5. การคิดไตร่ตรองแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยหมั่นตรวจสอบจุดบกพร่องของผลงานและหาวิธีแก้ไขด้วยตนเอง
6. ความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน จากการนำอุปกรณ์ที่มีมาแลกเปลี่ยนกันใช้ ไม่เห็นแก่ตัว

การสอนแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอน

ครู ได้ศึกษาหลักสูตรใหม่ 8 กลุ่มประสบการณ์ ที่จะนำมาเผยแพร่เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระยะเวลาอันใกล้นี้ พบว่า มีการมุ่งเน้นให้สอนบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมลงไปในการจัดการเรียนรู้ด้วยทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการสอนของคุณธรรมที่นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิตามโครงการจริยธรรมไทยกลับกรองว่าเป็นตัวแทนของจริยธรรมทั่วไป คือ

1. การใฝ่สัจจะ
2. การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
3. ความมีสติสัมปชัญญะ

4. ความไม่ประมาท
5. ความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความเมตตากรุณา
7. ความขยันหมั่นเพียร
8. ความมีหิริ-โอตตตัปปะ

เมื่อเปรียบเทียบกับคุณธรรมที่ครูสอนอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นว่า หากครูเสริมสร้างคุณธรรม ข้อ 1,3,8 ลงไปอีก ก็เท่ากับครูได้สอดแทรกคุณธรรมที่พึงประสงค์ลงในแผนการสอนได้อย่างสมบูรณ์

7. ยอมรับคำวิจารณ์

การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เล่าถึงความภาคภูมิใจและกระบวนการ ขั้นตอนการทำงานของตนเองในชั้นเรียนของตน ทำให้ครูได้เรียนรู้ที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับเด็กได้อีกวิธีหนึ่ง ครูจึงใส่ขั้นตอนนี้ ลงในขั้นตอนการสอน โดยฝึกให้เขามีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และนำคำวิจารณ์ที่ดีมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงผลงานของตนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

ในชั้นแรก ครูกับนักเรียนจะร่วมวางกฎเกณฑ์ร่วมกันก่อนว่า เราจะวิจารณ์ผลงานศิลปะนั้นๆ ในแง่มุมใดบ้าง ซึ่งสรุปได้ 4 ด้าน คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์ มีแปลกใหม่ น่าสนใจ ไม่ลอกเลียนแบบใคร
2. ความสมดุล วางภาพได้เหมาะกับกระดาษ ไม่เอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง มีเอกภาพ

3. ตรงหัวข้อ ตามที่ได้อ่านหรือตั้งชื่อ
4. การให้สีสันท สวยงามเหมาะสมกับบรรยากาศในภาพ

เมื่อพิจารณาภาพ จึงดูตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผู้วิจารณ์ควรวิจารณ์ด้วยความเป็นธรรม มีเหตุผล เป็นกลาง ไม่มีอคติ ซึ่งต้องฝึกฝนบ่อยๆ จึงจะทำได้ดี

8. โชว์ผลงานด้วยตนเอง

ผลงานศิลปะทุกชิ้น นักเรียนทุกคนจะเป็นผู้จัดแสดงบนป้ายนิเทศด้วยตนเอง ฝึกการออกแบบ และตกแต่งป้ายนิเทศด้วยองค์ประกอบทางด้านศิลปะที่ได้เรียนมา ครูสังเกตเห็นว่า ลูกศิษย์ของครูกล้าแสดงออก ทำงานร่วมกันเพื่อนๆ ได้ มีประชาธิปไตยในการทำงาน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และอีกคุณค่าหนึ่งที่เบ่งบานในหัวใจของเด็กทุกคน ก็คือ ผลงานของเขาได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ และครูแล้ว

สำหรับรูปแบบการโชว์ผลงานนั้น ครูจะไม่ยึดติดกับป้ายนิเทศเสมอไป แต่จะช่วยจะคิดค้นกับลูกศิษย์ หาวิธีสร้างสรรค์ผลงานการนำเสนอที่แปลกใหม่ไปเรื่อยๆ เพื่อมิให้เด็กๆ รู้สึกเบื่อหน่ายกับการทำกิจกรรมที่ซ้ำซาก ซึ่งวิธีนี้สามารถปลุกเร้าความสนใจเขาได้ทุกครั้ง

9. ใครเก่งนำเชิดชู

การได้รับการยอมรับจากสังคม นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ เด็กๆ ทุกคนก็มีความรู้สึกไม่ต่างกัน ครูจึงพยายามเปิดโอกาสให้ลูกศิษย์ได้นำผลงานที่เกิดจากความตั้งใจจริงของเขาออกมา

แสดงให้เพื่อนๆ ชุมชน หรือสังคมรับรู้ เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง อันเป็นพหุปัญญาด้านหนึ่งของมนุษย์ โดยจะใช้กิจกรรมดังนี้

1. นำผลงานมาเป็นตัวอย่างให้เพื่อนๆ ดู
2. เชิญนักเรียนออกมาเล่าถึงวิธีการทำงานชิ้นนั้นๆ
3. นำผลงานติดโชว์ตามห้อง ป้ายนิเทศต่างๆ เท่าที่โอกาสอำนวย
4. นำผลงานของนักเรียนไปจัดนิทรรศการ
5. ให้นักเรียนเป็นผู้สาธิตการทำงานศิลปะโชว์แขกที่มาเยือน
6. ให้นักเรียนส่งผลงานเข้าประกวดในโอกาสต่างๆ
7. พาไปออกรายการโทรทัศน์ร่วมกับครูผู้สอน
8. ให้เป็นครูสอนเพื่อนต่างโรงเรียน

จุดเด่นของการสอน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ทั้ง 9 ขั้นตอนนี้ ครูนำมาใช้เป็นแนวการสอนศิลปะ ทำให้ลูกศิษย์ประสบความสำเร็จในการเรียน สามารถนำความรู้ด้านศิลปะไปประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้ นำวิธีการทางศิลปะไปสร้างงานอาชีพได้ มีความสามารถด้านศิลปะโดดเด่นจนคว่ำรางวัลระดับชาติมาแล้วมากมาย และที่ครูภูมิใจมากที่สุดก็เห็นจะเป็นตรงที่ลูกศิษย์ของครู เป็นคนดี มีคุณธรรม ศิลปะสามารถกลมกลืนจิตใจให้เป็นคนอ่อนโยน รักในความงาม ความดี และรักธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการเป็นคนเก่งในด้านงานศิลปะไปพร้อมๆ กัน

การจัดทำแผนการสอน คู่มือ สื่อ อุปกรณ์

การเตรียมการจัดทำแผนการสอน มีดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์หลักสูตร
3. แบ่งคาบเวลา
4. จัดทำกำหนดการสอน
5. วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม
6. เขียนแผนการสอน
7. จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ตามแผน
8. ทดลองใช้สื่อ (วิธีการ) กับนักเรียนกลุ่มย่อย เพื่อหาประสิทธิภาพและปรับปรุงแก้ไข
9. นำไปใช้สอนจริง

แผนการสอน

สำหรับการวาดภาพ ระบายสีนี้ จะมีแผนการสอนทั้งหมด 12 แผน
เวลา 36 คาบ โดยสอนครั้งละ 1 ชั่วโมง คือ

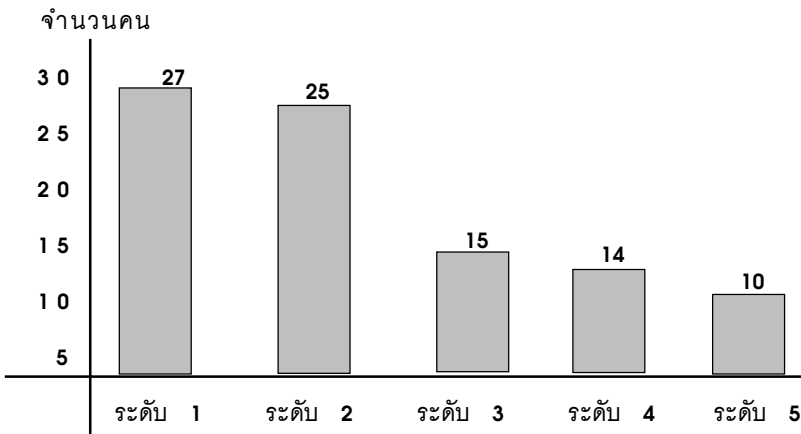
1. เส้นและสี
2. รูปร่าง รูปทรง
3. เทคนิคสี
4. การวาดคน
5. ภาพกับพื้นหลัง
6. แสงและเงา

7. ภาพลายไทย
8. ภาพแบบไทย
9. หลักการวาดภาพ
10. ภาพสากล
11. เราชักประเพณีไทย
12. ธรรมชาติแสนสวย

ทุกแผนการสอน ครูจะใช้กระบวนการสอนทั้ง 9 ขั้นตอน เป็นแนวดำเนินการ ใช้เวลาสอนประมาณ 1 ภาคการศึกษา แล้วเก็บผลการพัฒนา สังเกตกระบวนการทำงาน บันทึก และรายงานผลทุกระยะ

ผลของการพัฒนา

หลังจากการสอนศิลปะการวาดภาพพระบายสี ด้วยกระบวนการ 9 ขั้นตอน พบว่า ใน 1 ภาคเรียนที่ผ่านมา ปรากฏผลดังนี้

ผลการพัฒนาด้านความสามารถในการวาดภาพระบายสีของนักเรียนทุกคน ที่ปรากฏนี้ นับว่าเป็นที่พอใจของครู เพราะทุกคนพัฒนาขึ้น และบางคนพัฒนาไปจนถึงระดับสูงสุดตามที่ผมได้ตั้งเป้าหมายไว้ เมื่อลองสอบถามด้านเจตคติที่มีต่อการเรียนศิลปะ ก็พบว่าทุกคนชื่นชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เราร่วมกันจัด ดังที่ทุกคนเขียนไว้ดังนี้

ความรู้สึกและข้อคิดจากการทำงานชิ้นนี้

รู้สึกดีใจที่สามารถพัฒนาความสามารถด้านศิลปะการวาดภาพระบายสีของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ทุกคน และบางคนสามารถก้าวข้ามเส้นพัฒนาไปถึง 3 เส้น ครูคิดว่าการทำงานใดๆ ก็ตาม หากจริงใจและตั้งใจก็จะสามารถประสบความสำเร็จได้ทั้งนั้น และสิ่งที่ครูได้จากการทำงานชิ้นนี้นอกจากจากความภาคภูมิใจ ก็คือ

1. ได้แนวทางการสอนศิลปะที่น่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนศิลปะสาขาอื่นๆ ได้ (การปั้น การพิมพ์ การแกะสลัก งานโครงสร้าง)
2. เด็กเรียนรู้ได้ดี ถ้าสิ่งที่เรียนนั้น เกิดจากความต้องการของตนเอง
3. ธรรมชาติใช้เป็นสื่อการสอนศิลปะได้อย่างดี
4. การเสริมแรงที่เหมาะสม สร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้

5. การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมลงไปทุกครั้งที่สอน จะทำให้นักเรียนเก่งความรู้คู่คุณธรรมไปด้วย
6. การนำผลงานนักเรียนออกแสดงทุกคนในรูปแบบที่เหมาะสม จะทำให้เด็กยอมรับความสามารถของตนเอง และผู้อื่นได้อีกทางหนึ่ง
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อมสมบูรณ์ จะช่วยให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานได้ดี

ภารกิจของครูต้นแบบ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ของผู้เรียน

การพัฒนาครูเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ควรเลือกรับสมัครครูที่มีความตั้งใจและเต็มใจที่พร้อมจะพัฒนาตนเอง ไม่จำกัดสังกัด ครูเครือข่ายไม่ควรอยู่ห่างไกล การติดต่อทางจดหมายหรือโทรศัพท์ต้องสะดวก สามารถรับนัดได้ตลอดเวลา ขั้นตอนที่ครูได้ดำเนินการหลังจากที่ได้คัดเลือกครูเครือข่ายเรียบร้อยแล้ว มีดังนี้

1. ปรึกษารื้อกับผู้บริหารโรงเรียนของตนเอง เพื่อขอความเห็น
2. จัดทำบันทึก เพื่อประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนของครูเครือข่ายเพื่อขออนุญาต
3. จัดปฐมนิเทศครูเครือข่าย วางแผนร่วมกัน และจัดทำแผนปฏิบัติงาน
4. เผยแพร่รูปแบบวิธีสอน โดยการสาธิตการสอนแก่ครูเครือข่าย และให้ศึกษาเอกสารผลงานของครูต้นแบบ
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์สอน เยี่ยมชมห้องเรียน และดูการสอนในห้องเรียนรู้อของครูเครือข่าย

6. ครูต้นแบบและครูเครือข่ายจัดนิทรรศการแสดงผลงาน
7. ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ
8. สรุปผลการปฏิบัติ เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ

ผลของการขยายเครือข่ายด้วยความสมัครใจ

นับจากเวลา 3 ปี ที่ครูเที่ยวตระเวนไปขยายเครือข่ายด้วยความสมัครใจ และด้วยจิตวิญญาณ ความศรัทธาในวิชาชีพครู ในฐานะครูต้นแบบคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดที่ห่างไกลเพียงใดก็ตาม ครูไม่เรียกห้องสิทธิใดๆ แต่ทำไปเพื่อครูบาอาจารย์ และเด็กไทยทุกคนที่รอรับการเปลี่ยนแปลง และการปฏิรูปการศึกษาทุกแห่งของประเทศไทย

ความภาคภูมิใจที่สามารถพัฒนาการสอนแบบพ่อสอนลูก ส่งผลให้ครูเครือข่ายอีกมากมาย ได้ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน จากการสอนหนังสือมาเป็นสอนคน และความมั่นใจเกิดขึ้นเมื่อได้เห็นครูเครือข่ายและครูทั้งหลายที่ได้รับการพัฒนาและอบรมจากครู นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และตั้งมั่นว่าจะดำเนินการขยายเครือข่ายต่อไป จนถึงที่สุด

จากครูต้นแบบขยายสู่เพื่อน ครูเครือข่ายอย่างไม่หยุดยั้ง

ในความคิดเห็นของครู ไม่ได้หยุดอยู่ที่การพัฒนาครูเครือข่ายทางด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเท่านั้น แต่ภารกิจของครูต้นแบบ ควรมีย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ควรทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะสามารถทำได้ และทุกครั้งมีโอกาสอำนวยให้

การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1. สมัครเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมทางวิชาการ และศึกษาดูงาน ศึกษาจากเอกสาร วารสาร หนังสือต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ วีดีทัศน์ และอินเทอร์เน็ต
2. เป็นวิทยากรให้แก่เพื่อนครู และหน่วยงานต่างๆ
3. จัดนิทรรศการและเสนอผลงานให้กับโรงเรียนต่างๆ ที่มาศึกษาดูงาน หรือได้รับเชิญ

กิจกรรมต่างๆ ที่ครูต้นแบบเข้าร่วม เพื่อพัฒนาครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู ได้แก่

กิจกรรมการเป็นวิทยากรประชุมปฏิบัติการ เมื่อครูได้รับคัดเลือกเป็นครูต้นแบบแล้ว ไม่เคยหยุดนิ่งในการศึกษาหาความรู้ โดยครูจะได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอยู่ตลอดเวลา

การสาธิตการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครูได้เสนอรูปแบบการสอน หรือสไตล์การสอนอย่างหลากหลาย เพื่อเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้คิดกว้าง มองไกล ใฝ่ดี และสามารถเลือกรูปแบบที่ตนเองพอใจ นำไปประยุกต์ใช้ได้ ข้อสำคัญต้องจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับฝึกให้เพียงพอสำหรับเด็ก บางครั้งไม่มีเวลาสาธิตกับนักเรียน ต้องใช้ครูแทน ก็ทำให้บรรยากาศดีไปอีกแบบหนึ่ง

การจัดนิทรรศการผลงานครู - นักเรียน

ในการเป็นวิทยากรมีความจำเป็นต้องนำเสนอ อุปกรณ์ เพื่อจัดนิทรรศการให้ครูได้จุดประกายความคิด แต่พูดกับครูเสมอว่า อย่าลอกหรือเลียนแบบ เพราะท่านต้องคิดด้วยตัวของตนเอง ดูหลักการ เห็นผลงานแล้วต้องรู้จักนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง

การฝึกปฏิบัติการประเมินผลแนวใหม่

การประเมินผลแนวใหม่ มุ่งเน้นที่กระบวนการ มากกว่าข้อสอบ อันได้แก่ ชิ้นงานในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

กิจกรรมการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ

การเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ หรือการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ครูชอบมาก เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อนักเรียน ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน นอกจากนี้เป็นการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการตามโอกาสอันสมควร

**แนะนำครูต้นแบบ
ปี 2542**

แนะนำครูต้นแบบปี 2542

ชื่อ/นามสกุล นายอภิชาติ ประทุมนันท์

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6

สถานที่ทำงาน/สังกัด

ชื่อสถานที่ โรงเรียนวัดพระธาตุ

สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ตำบลศาลาขาว อำเภอเมือง

จังหวัดสุพรรณบุรี รหัสไปรษณีย์ 72120

ที่อยู่

บ้านเลขที่ 249/146 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าระหัด

อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รหัสไปรษณีย์ 72000

โทรศัพท์

โทรศัพท์ที่ทำงาน 0-3559-9195

โทรศัพท์ที่บ้าน 0-3550-2726

โทรศัพท์มือถือ 0-1858-5079

คณะผู้ดำเนินการ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ดร.นงราม เศรษฐพานิช

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

นางสาวมยุรี จารุปาน

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

นักวิจัย

นายอภิชาติ ประทุมรัตน์ ครูต้นแบบ ปี 2542

วิชา ศิลปศึกษา

ระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาตอนต้น

ผู้พิจารณารายงาน

อาจารย์ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์

ผู้ดำเนินการโครงการ

นางสาวสมรรัชนิกร อ่องเอิบ

นางสาวภัทธินิดา พันธุมเสน

นางฟ้ามยุเรืองเลิศบุญ

นางสาวอุษา คงสาย

ผู้จัดทำ บรรณาธิการ

ผู้เรียบเรียง และจัดพิมพ์ต้นฉบับ

นางฟ้ามยุเรืองเลิศบุญ

ผู้ประสาน

นายสมยศ พันธุ์โอฬารกุล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)

สำนักนายกรัฐมนตรีน

เทคนิคการสอบศิลปะ

ฝึกสังเกตธรรมชาติ
ฝึกวาดภาพจินตนาการ
สอบประสานเทคนิคต่างๆ
สอนเป็นรายบุคคล
ทุกแขนง คือศิลปะ
ไม่เสยสะแหวงคุณธรรม
ยอมรับคำวิจารณ์
โชว์ผลงานด้วยตนเอง
ใครเก่งครูเชิดชู

อภิชาติ ประทุมณี

บันทึกท้ายเล่ม

Handwriting practice area consisting of 20 horizontal dashed lines.

